

SPOR KULÜPLERİNİN KURULUŞ AMAÇLARINI GERÇEKLEŞTİRME DÜZEYLERİ: KAMU, MAHALLİ VE DİĞER SPOR KULÜPLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI*

Zafer ÇİMEN **
Güner EKENCİ **

ÖZET

Bu araştırmanın amacı spor kulüplerinin kuruluş amaçlarını gerçekleştirme düzeylerini belirlemek ve kulüp türleri (kamu, mahalli ve diğer) arasında herhangi bir farklılığın olup olmadığını saptamaktır.

Araştırmanın evrenini Türkiye genelinde faaliyet gösteren spor kulüpleri, çalışma evrenini Ankara ilinde 2001-2002 yılında faaliyet gösteren spor kulüpleri (309), örneklemini ise, bu kulüpler arasında tesadüfi yolla seçilen 75 spor kulübü oluşturmuştur. Örnekleme dahil olan kulüplerin yönetim kurulunda yer alan üyelerine anketler dağıtılmış; bunlardan 118'i (%78.7) geri dönmüş ve 102'si (%68.0) değerlendirilmiştir.

Verilerin analizi SPSS 9.0 paket istatistik programıyla yapılmış ve frekans (f), yüzde (%), ortalama, standart sapma, tek yönlü varyans analizi ve scheffe testleri kullanılmıştır.

Araştırma sonunda, kişisel ve kulüplerle ilgili bulgularda erkeklerin yönetimde baskın olması ve kulüplerin üye sayılarının azlığı dikkat çekerken; amaçları gerçekleştirme kamu kulüplerinin daha başarılı oldukları ve kamu kulüpleri lehine anlamlı farklılıkların olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler; Spor Kulübü, Kuruluş Amacı, Spor Kulüp Türü.

Geliş tarihi: 15.11.2002; Yayına kabul tarihi: 26.12.2003

* Gazi Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi tarafından düzenlenen "Spor Yönetimi ve Ekonomisi" Sempozyumunda (05-06 Aralık 2003) poster bildiri olarak sunulmuştur.

** Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beşevler/ANKARA

THE REALIZATION LEVELS OF SPORTS CLUB'S ESTABLISHMENT OBJECTIVES: A COMPARISON BETWEEN PUBLIC, LOCAL AND OTHER SPORTS CLUBS

ABSTRACT

The purpose of this study was to determine the goals realization of sport clubs and any differences between public, local and other sport clubs.

This study was consisted of all types of sport clubs in Ankara. 309 out of 75 sports clubs were selected as a sample by using random selection method. A questionnaire was applied to management committee members, 118 of them (78.7%) answered the questionnaire and 118 out of 102 (68.0%) were evaluated.

Frequency (f), percentage (%), mean, standart deviation, one way variance analysis and scheffe tests were applied for statistical analysis by using SPSS 9.0 pocket computer program.

As a result of this study: informations which were attracted the attention, concerned personality and sports clubs, one of them was domination of men in management committee of sport clubs and the other was number of members in sports clubs. Public sports clubs were more successful and were showed positive significant difference than local and other sports clubs

Key Words; *Sports Clubs, Establishment Goals, Sports Club Type.*

GİRİŞ

İnsanoğlu varoluşu gereği fizyolojik ihtiyaçlarının yanı sıra çevre ile etkileşimiyle ortaya çıkan sosyal eğilimlerinin bir sonucu olarak zamanla gelişen cemiyetler içinde yerini almakta⁽¹⁰⁾ ve gerçekleştirdikleri iş ve güç birliğiyle ortak ihtiyaçlarını toplumsal kural ve kalıplarla şekillendirdikleri okul, hastane, sendika, dernek, kulüp gibi örgütleri yapılandırarak⁽⁹⁾ giderektedir. İşte, bireylerin toplum içinde değişik amaçlar için bir araya gelerek faaliyet gösterdikleri örgütlerden birisi de spor kulüpleridir⁽²¹⁾.

Kelime olarak spor kulübü kavramı; "belirli spor branşları üzerinde çalışma ve organizasyonlar yapan, katılanların malzeme ve tesis gibi ihtiyaçlarını karşılayan profesyonel ya da gönüllü başkan ve üyelerin yönetiminde faaliyetlerini sürdüren örgütler"⁽²⁾ anlamı taşımaktadır. Özellikle bireyler, ülkeler ve uluslararası ilişkiler açısından önemi her geçen gün artan sporun sadece beden ve ruh sağlığının geliştirilmesi, eğlence ve boş zamanların değerlendirilmesi, sosyal dayanışma ve barışa katkıda bulunma gibi klasikleşen amaç ve işlevleriyle değil, ülkelerin tanıtımı, turizm ve medyayla birlikte ekonomik ve sosyal hayatın birçok unsuruyla etkileşim içinde olması⁽¹⁾ nedeniyle spor kulüplerinin önemi de giderek artmaktadır.

Çünkü, bu etkileşimi canlı tutacak sportif faaliyetleri planlamak, gerçekleştirmek ve ülkeyi temsil edecek sporcuları yetiştirmek büyük ölçüde spor kulüplerinin sorumluluğundadır⁽⁷⁾. Bu nedenle kulüpler spor potansiyelini geliştirip, sürdürülmesini sağlayan ve spora toplumsal ilgiyi artıran önemli örgütler^(11,16,22) olarak değerlendirilmektedir.

Bundan dolayı spor kulüpleri de girişimci konumundaki başkanı, yönetim kurulu üyeleri ve diğer yöneticileriyle kulübün faaliyetlerini gerçekleştirecekleri fiziki, finansal ve işgücü kaynaklarını

hazırlayıp, spor program ve/veya hizmetlerini üretmek için yönlendirirlerken her organizasyonda olduğu gibi örgüt amaçlarına ulaşmak zorundadırlar. Nitekim, örgütlerin ortaya çıkış nedenlerinden olan genel ve özel amaçlarına ulaşma⁹⁾ spor kulüpleri için de varlıklarını sürdürmelerinin yanı sıra hem sporun topluma yaygınlaştırılması hem de ülkelerin uluslararası alandaki başarısında rol oynama gibi sosyal sorumluluk anlayışını ön plana çıkarabilmektedir.

Bununla birlikte, spor kulüpleri, gerek üyelerinin spor yapmalarını sağlayarak onların beden ve ruhen daha sağlıklı olmalarına katkıda bulunmak, gerekse spor dallarında takımlar oluşturarak yarışmalara iştirak etmek, ülkeyi temsil edecek sporcular yetiştirmek ve başarılı sonuçlar almak⁴⁾ gibi genel amaçların yanında, bu genel amaçların gerçekleştirilmesine yardımcı özel amaçlarla faaliyet göstermektedirler. Öyleyse, spor kulüplerinin genel ve özel amaçlarını gerçekleştirmede ne ölçüde başarılı oldukları önemli bir çalışma alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktadan hareketle çalışmanın amacı, çeşitli kurum, kuruluş ve gönüllülerce kurulan ve faaliyet gösteren spor kulüplerinin amaçlarını gerçekleştirme düzeylerini ve kulüp türleri arasında amaçları gerçekleştirmede farklılık olup olmadığını belirlemektir.

MATERYAL ve YÖNTEM

Evren ve Örneklem: Araştırmanın evrenini Ankara ilinde 2001-2002 yılında faaliyet gösteren spor kulüpleri *(309), örneklemi ise bu kulüpler içinden evreni temsil edeceği düşünülen ve tesadüfi yolla seçilen 75 spor kulübü oluşturmuştur.

Veri Toplama Aracı: Değişik spor kulüplerinin tüzüklerinde yer alan amaçlar incelenerek bir amaçlar dizisi oluşturulmuştur. Bu amaçlar uzman görüşleri alındıktan sonra, değişik spor kulüplerinin yönetim kurulunda yer alan 10 kişiyle yüz yüze görüşülerek değerlendirilmiş ve tekrar uzman görüşleri alınarak, kişisel ve kulüple ilgili bilgileri (8 soru), genel ve özel amaçları (14 cümle) içeren bir anket hazırlanmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi: Seçilen spor kulüplerinin yönetim kurulunda görev alan kişiler üyeye anketler dağıtılmış, anketlerden 118'i (%78.7) geri dönmüş, geri dönen anketlerden 16'sı eksik veya hatalı doldurulmalarından dolayı 102 (%68.0) anket değerlendirmeye alınmıştır.

Veriler SPSS 9.0 paket istatistik programında değerlendirilmiş, kulüp ve kişisel bilgilerde yüzde, kulüp türlerine göre amaçları gerçekleştirme düzeylerinin belirlenmesinde ortalama ve standart sapma, amaçları gerçekleştirme düzeyleri arasındaki farklılık için tek yönlü varyans analizi ($p < .05$) ve eğer varsa farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu saptanmasında scheffe testleri uygulanmıştır.

* 1997 Spor Kulüpleri İstatistiklerinde spor kulüpleri Gençlik Spor, İhtisas, Askeri, Kamu Kuruluşu, Özel Kuruluş, Eğitim Kurumu, Yerel Yönetim Spor Kulüpleri şeklinde gruplandırılmıştır⁹⁾. Araştırmada ise kamu kurum ve kuruluşları adına faaliyet gösteren tüm kulüpler türüne bakılmaksızın kamu kulübü, tüm mahalli kulüpler türüne bakılmaksızın mahalli kulüp ve diğer kulüpler (özel müessese, ihtisas vb.) şeklinde Ankara Gençlik Spor İl Müdürlüğünden alınan bilgiler doğrultusunda sınıflandırılarak değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

BULGULAR

Araştırmaya katılan kulüp yöneticilerinin %98.04'nü erkekler, %1.96'sını bayanlar oluştururken, bunlardan %5.9'u ≥ 30 , %29.4'ü 31-40, %35.3'ü 41-50 ve %29.4'ü ≤ 51 yaş grubundadır. Deneklerin %35.3'ü lisans ve lisans üstü, %59.8'i orta-lise, %4.9'u ilkökul eğitimi alanlardan, %23.5'i emeklilerden, %58.8'i kamu görevlisi, %2'si özel sektör, %15.7'si serbest çalışanlardan oluşmaktadır.

Kulüp yöneticilerinin %73.5'i daha önce kulüp deneyimi olan, %26.5'i olmayanlardan oluşurken, %32.4'ü ≥ 3 , %21.6'sı 4-6, %3.9'u 7-9 ve %42.2'si de ≤ 10 yıl bu görevi yürütmektedir. Araştırmaya katılan kulüplerin %24.5'inin ≥ 50 , %18.6'sının 51-100, %23.5'inin 101-300 ve %33.3'ünün ≤ 301 üyesi bulunmaktadır.

Spor kulüplerinin yönetim kurullarında görev alan yöneticilerine amaçlarını gerçekleştirme düzeylerini belirlemek amacıyla verilen ankette yer alan amaçlar* ve bunları gerçekleştirme düzeylerine ilişkin verdikleri cevapların kulüp türüne göre aritmetik ortalamaları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1 incelendiğinde, kamu kurum ve kuruluşlarına ait spor kulüpleri amaçlarını gerçekleştirme açısından mahalli ve diğer spor kulüplerine göre ve performansa dayalı amaçları gerçekleştirmede tüm spor kulüpleri kendilerini daha başarılı bulurken; bilimsel çalışma yapma, her yaştaki ve engelli bireyleri spora çekme ve tesis yapımı (kamu kulüpleri hariç) konularında amaçları gerçekleştirme düzeylerinin düşük olduğu belirlenmiştir.

Spor kulüplerinin amaçlarını gerçekleştirme düzeyleri arasında kulüp türüne göre farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizinin sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

* Ankette yer alan amaçların kulüp amaçları içinde yer alması halinde işaretlenmemesi belirtilmiş, ancak, hiçbir ankette boş bırakılan amaç olmamıştır. Ayrıca, anketin altında olası değişik amaçların belirtilebilmesi için yer verilmiş olmasına karşın, üç yönetici dışında değişik amaç belirten olmadığı için bu amaçlar dikkate alınmamıştır.

Tablo 1: Amaçların Gerçekleştirme Düzeyinin Kulüp Türüne Göre Aritmetik Ortalamaları

Amaçlar	Kulüp Türü	N	X	Std. S.
1. Faaliyet gösterdiğimiz branşlarda iyi dereceler almak.	Mahalli	34	3.58	.821
	Kamu	52	3.77	.899
	Diğer	16	3.75	.683
	Toplam	102	3.71	.839
2. Faaliyet gösterdiğimiz branşlarda iyi sporcular yetiştirmek.	Mahalli	34	4.06	.547
	Kamu	52	4.35	.683
	Diğer	16	4.00	.730
	Toplam	102	4.20	.661
3. Türk sporunun gelişmesine katkıda bulunmak.	Mahalli	34	4.29	.905
	Kamu	52	4.46	.699
	Diğer	16	3.75	.683
	Toplam	102	4.29	.803
4. Halkın spora olan ilgisini artırmak.	Mahalli	34	3.76	.654
	Kamu	52	4.03	.906
	Diğer	16	3.37	.718
	Toplam	102	3.84	.829
5. Sporla ilgilenen yetenekli gençlerin değerlendirilmesini sağlamak.	Mahalli	34	4.00	.651
	Kamu	52	4.34	.737
	Diğer	16	4.12	.619
	Toplam	102	4.19	.704
6. Kulübün yakın çevresine (üyeler ve aileleri, personel vb.) spor yapma imkanı sağlamak.	Mahalli	34	2.82	1.167
	Kamu	52	3.57	1.126
	Diğer	16	2.50	1.032
	Toplam	102	3.15	1.200
7. Türk gençliğini zararlı alışkanlıklardan koruyarak sağlıklı ve zinde bir gençliğin yetişmesini sağlamak	Mahalli	34	4.35	.597
	Kamu	52	4.15	.997
	Diğer	16	3.75	.856
	Toplam	102	4.15	.875
8. Genç ve çocuklarımıza spor yapma imkanı ve alışkanlığı kazandırmak için spor okulları açmak	Mahalli	34	4.64	.591
	Kamu	52	4.00	.970
	Diğer	16	3.75	1.437
	Toplam	102	4.17	1.009
9. Etkinliklerimize engelli bireylerinde katılmasını sağlamak	Mahalli	34	1.35	.597
	Kamu	52	1.84	.957
	Diğer	16	1.62	1.024
	Toplam	102	1.64	
10. Her yaştaki bireylerin katılabileceği müsabaka, turnuva vb. etkinlikler düzenlemek.	Mahalli	34	1.47	.706
	Kamu	52	2.15	1.144
	Diğer	16	2.12	1.408
	Toplam	102	1.92	1.105
11. Değişik etkinlikler yoluyla (gezi, kermes vb.) çevremize kulübümüzü ve sporu tanıtmak.	Mahalli	34	3.00	1.255
	Kamu	52	3.65	.628
	Diğer	16	3.00	1.032
	Toplam	102	3.33	1.008
12. Kulübümüz için daha iyi imkanlar sağlayacak saha ve tesisler yapmak.	Mahalli	34	1.94	1.013
	Kamu	52	3.42	1.348
	Diğer	16	2.62	1.360
	Toplam	102	2.80	1.407
13. Kulübümüzün tanınması ve sporun yayılması için çeşitli toplantılar (söyleşi, panel vb.) düzenlemek.	Mahalli	34	2.23	.889
	Kamu	52	2.80	1.048
	Diğer	16	2.62	.718
	Toplam	102	2.58	.978
14. Spor alanına faydalı olabilecek bilimsel çalışmalar yapmak,yaptırmak veya destek olmak.	Mahalli	34	2.47	.787
	Kamu	52	2.84	1.210
	Diğer	16	2.50	.730
	Toplam	102	2.66	1.027

Tablo 2: Amaçları Gerçekleştirme Düzeyinin Kulüp Türüne Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi

Amaçlar	Varyans Kaynakları	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
1. Amaç	Gruplar Arası	.710	2	.355	.499	.609
	Gruplar İçi	70.466	99	.712		
	Toplam	71.176	101			
2. Amaç	Gruplar Arası	2.427	2	1.213	2.884	.061
	Gruplar İçi	41.652	99	.421		
	Toplam	44.078	101			
3. Amaç	Gruplar Arası	6.195	2	3.097	35.199	.007*
	Gruplar İçi	58.982	99	.596		
	Toplam	65.176	101			
4. Amaç	Gruplar Arası	5.699	2	2.850	4.423	.014*
	Gruplar İçi	63.791	99	.644		
	Toplam	69.490	101			
5. Amaç	Gruplar Arası	2.559	2	1.280	2.666	.075
	Gruplar İçi	47.519	99	.480		
	Toplam	50.078	101			
6. Amaç	Gruplar Arası	19.857	2	9.928	7.824	.001*
	Gruplar İçi	125.633	99	1.269		
	Toplam	145.490	101			
7. Amaç	Gruplar Arası	3.956	2	1.978	2.663	.075
	Gruplar İçi	73.534	99	.743		
	Toplam	77.490	101			
8. Amaç	Gruplar Arası	12.059	2	6.029	6.576	.002*
	Gruplar İçi	90.765	99	.917		
	Toplam	102.824	101			
9. Amaç	Gruplar Arası	5.010	2	2.505	3.379	.040*
	Gruplar İçi	74.284	99	.750		
	Toplam	79.294	101			
10. Amaç	Gruplar Arası	10.383	2	5.191	4549	.013*
	Gruplar İçi	112.990	99	1.141		
	Toplam	123.373	101			
11. Amaç	Gruplar Arası	10.897	2	5.449	5.878	.004*
	Gruplar İçi	91.769	99	.927		
	Toplam	102.667	101			
12. Amaç	Gruplar Arası	45.754	2	22.877	14.676	.000*
	Gruplar İçi	154.325	99	1.559		
	Toplam	200.078	101			
13. Amaç	Gruplar Arası	6.761	2	3.381	3.721	.028*
	Gruplar İçi	89.945	99	.909		
	Toplam	96.706	101			
14. Amaç	Gruplar Arası	3.427	2	1.713	1.643	.199
	Gruplar İçi	103.240	99	11.043		
	Toplam	106.667	101			

Tablo 2'deki varyans analizi sonuçları incelendiğinde, spor kulüplerinin amaçlarını gerçekleştirme düzeyleri arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Bu farklılıkların hangi kulüp türleri arasında olduğu Scheffe Testi ile belirlenmiş elde edilen bulgular aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 3: Türk Sporunun Gelişmesine Katkıda Bulunmakla İlgili Amacın Kulüp Türü Açısından Farklılığı İçin Scheffe Testi

	Kulüp (I)	Türü (J)	Ortalamadan Sapma (I-J)	Std. Hata	P
Amaç 3	Mahalli	Kamu	-.167	.170	.618
		Diğer	.544	.234	.072
	Kamu	Mahalli	.167	.170	.618
		Diğer	.711*	.220	.007
	Diğer	Mahalli	-.544	.234	.072
		Kamu	-.711*	.220	.007

* (p<.05)

Tablo 3'e bakıldığında Türk sporunun gelişimine katkıda bulunmakla ilgili amacın gerçekleştirilmesinde kamu kulüpleriyle diğer kulüpler arasında kamu kulüpleri lehine anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir.

Tablo 4: Halkın Spora Olan İlgisini Artırmakla İlgili Amacın Kulüp Türü Açısından Farklılığı İçin Scheffe Testi

	Kulüp (I)	Türü (J)	Ortalamadan Sapma (I-J)	Std. Hata	P
Amaç 4	Mahalli	Kamu	-.273	.177	.307
		Diğer	.389	.243	.282
	Kamu	Mahalli	.273	.177	.307
		Diğer	.663*	.229	.018
	Diğer	Mahalli	-.389	.243	.282
		Kamu	-.663*	.229	.018

* (p<.05)

Tablo 4 incelendiğinde, halkın spora olan ilgisini artırmakla ilgili amacın gerçekleştirilmesinde kamu kulüpleriyle diğer kulüpler arasında kamu kulüpleri lehine anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir.

Tablo 5: Kulübün Yakın Çevresine Spor Yapma İmkânı Sağlamakla İlgili Amacın Kulüp Türü Açısından Farklılığı İçin Scheffe Testi

	Kulüp (I)	Türü (J)	Ortalamadan Sapma (I-J)	Std. Hata	P
Amaç 6	Mahalli	Kamu	-.753*	.248	.012
		Diğer	.323	.341	.640
	Kamu	Mahalli	.753*	.248	.012
		Diğer	1.076*	.322	.005
	Diğer	Mahalli	-.323	.341	.640
		Kamu	-1.076*	.322	.005

* (p<.05)

Tablo 5'e göre kulübün yakın çevresine spor yapma imkânı sağlamakla ilgili amacın gerçekleştirilmesinde kamu kulüpleri lehine anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir.

Tablo 6: Genç ve Çocuklara Spor Yapma İmkân ve Alışkanlığı Kazandırmak Gayesiyle Spor Okulları Açmakla İlgili Amacın Kulüp Türü Açısından Farklılığı İçin Scheffe Testi

	Kulüp (I)	Türü (J)	Ortalamadan Sapma (I-J)	Std. Hata	P
Amaç 8	Mahalli	Kamu	.647*	.221	.011
		Diğer	.897*	.290	.010
	Kamu	Mahalli	-.647*	.211	.011
		Diğer	.250	.273	.660
	Diğer	Mahalli	-.897*	.290	.010
		Kamu	-.250	.273	.660

* (p<.05)

Tablo 6'da spor okulları açmakla ilgili amacın gerçekleştirilmesinde mahalli kulüpler lehine anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir.

Tablo 7: Etkinliklere Engelli Bireylerin Katılmasını Sağlamakla İlgili Amacın Kulüp Türü Açısından Farklılığı İçin Scheffe Testi

	Kulüp (I)	Türü (J)	Ortalamadan Sapma (I-J)	Std. Hata	P
Amaç 9	Mahalli	Kamu	-.493*	.191	.040
		Diğer	-.272	.262	.586
	Kamu	Mahalli	.493*	.191	.040
		Diğer	.221	.247	.672
	Diğer	Mahalli	.272	.262	.586
		Kamu	-.221	.247	.672

* (p<.05)

Tablo 7'ye bakıldığında engelli bireylerin sportif etkinliklere katılmasını sağlamakla ilgili amacın gerçekleştirilmesinde kamu kulüpleriyle mahalli kulüpler arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir.

Tablo 8: Her Yaştaki Bireylerin Katılabileceği Etkinlikler Düzenlemekle İlgili Amacın Kulüp Türü Açısından Farklılığı İçin Scheffe Testi

	Kulüp (I)	Türü (J)	Ortalamadan Sapma (I-J)	Std. Hata	P
Amaç 10	Mahalli	Kamu	-.683*	.235	.018
		Diğer	-.654	.323	.135
	Kamu	Mahalli	.683*	.235	.018
		Diğer	2.88E-02	.305	.996
	Diğer	Mahalli	.654	.323	.135
		Kamu	-2.885E-02	.305	.996

* (p<.05)

Tablo 8 incelendiğinde, değişik yaşlardaki bireylerin katılabileceği etkinlikler düzenlemekle ilgili amacın gerçekleştirilmesinde kamu kulüpleriyle mahalli kulüpler arasında kamu kulüpleri lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Tablo 9: Değişik Etkinlikler Yoluyla Çevreye Kulübümüzü ve Spor Tanıtmakla İlgili Amacın Kulüp Türü Açısından Farklılığı İçin Scheffe Testi

	Kulüp (I)	Türü (J)	Ortalamadan Sapma (I-J)	Std. Hata	P
Amaç 11	Mahalli	Kamu	-.654*	.212	.011
		Diğer	.000	.292	1.000
	Kamu	Mahalli	.654*	.212	.011
		Diğer	.654	.275	.064
	Diğer	Mahalli	.000	.292	1.000
		Kamu	-.654	.275	.064

* (p<.05)

Tablo 9'a bakıldığında değişik etkinliklerle kulübü ve sporu çevreye tanıtmakla ilgili amacın gerçekleştirilmesinde kamu ve mahalli kulüpler arasında, kamu kulüpleri lehine anlamlı farklılığın olduğu görülmektedir.

Tablo 10: Saha ve Tesisler Yapmakla İlgili Amacın Kulüp Türü Açısından Farklılığı İçin Scheffe Testi

	Kulüp (I)	Türü (J)	Ortalamadan Sapma (I-J)	Std. Hata	P
Amaç 12	Mahalli	Kamu	-1.482*	.275	.000
		Diğer	-.684	.378	.201
	Kamu	Mahalli	1.482*	.275	.000
		Diğer	.798	.357	.087
	Diğer	Mahalli	.684	.378	.201
		Kamu	-.798	.357	.087

* (p<.05)

Tablo 10 incelendiğinde, spor saha ve tesisi yapmakla ilgili amacın gerçekleştirilmesinde kamu ve mahalli kulüpler arasında kamu kulüpleri lehine anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir.

Tablo 11: Kulübün Tanıtımı ve Sporun Yayılması Maksadıyla Çeşitli Toplantılar Düzenlemekle İlgili Amacın Kulüp Türü Açısından Farklılığı İçin Scheffe Testi

	Kulüp (I)	Türü (J)	Ortalamadan Sapma (I-J)	Std. Hata	P
Amaç 13	Mahalli	Kamu	-.572*	.210	.028
		Diğer	-.389	.289	.406
	Kamu	Mahalli	.572*	.210	.028
		Diğer	.182	.272	.799
	Diğer	Mahalli	.389	.289	.406
		Kamu	-.182	.272	.799

* (p<.05)

Tablo 11'e bakıldığında kulübün tanıtımı ve sporun yayılması amacıyla toplantılar düzenlemekle ilgili amacın gerçekleştirilmesinde kamu ve mahalli kulüpler arasında kamu kulüpleri lehine anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA

Bazı Kişisel Bilgiler ve Kulüplerle İlgili Bulgulara İlişkin Değerlendirmeler

Toplumun her kesiminden ve her meslekten insanın yönetici ya da sporcu olarak içinde yer alabildiği spor kulüplerini bu yapıyla toplumun çekirdek birimi kabul edilen aileye benzetmek mümkündür⁽⁶⁾. Ancak, Sümer⁽¹⁹⁾ tarafından yapılan araştırmada (%94.6) ve eldeki çalışmada (%98.4) spor kulüplerinin yönetim kademelerinde erkeklerin baskın olduğu belirlenmiştir. Oysa, bayanlar birçok alanda olduğu gibi spor alanında da faaliyetlere giderek artan oranda katılmaktadırlar. Buradan hareketle, bayanların kulüplerin yönetiminde görev almamaları veya alamamaları önemli bir eksiklik olarak değerlendirmek mümkündür.

Araştırma sonuçlarına göre kulüp yöneticilerinin %33.3'ü üniversite ve üzeri düzeyde eğitim almış kişilerden oluşmaktadır. Benzer bulgular Sümer⁽¹⁹⁾ tarafından da elde edilmiştir (%28.8). Kulüplerin yönetim kademelerinde büyük çoğunluğun ilk-orta ve lise öğrenimi görmüş kişilerden oluşması spor alanındaki bilimsel gelişmelerin kulüplere taşınması ve bunların uygulanması noktasında eksik kalabileceklerini düşündürmektedir. Bu nedenle, kulüplerimizin yönetim kademelerine özellikle sporla ilgili olmak üzere, yükseköğrenim görmüş kişileri çekmeye çalışmaları, gelecekteki başarıları üzerinde olumlu etkiler ortaya çıkarabileceklerdir.

Günümüzden yaklaşık otuz yıl önce Keten'in⁽¹⁸⁾ "faal olan spor kulüpleri üye sayıları itibarı ile güçsüzdür" tespiti, eldeki ve Sümer'in⁽¹⁹⁾ çalışmalarıyla geçerliliğini hala koruduğu belirlenmiştir. Üye sayıları 300'e kadar olan spor kulüplerinin oranının %70'e yakın olması geçen onlarca yıl içinde kulüplerimizin bu konuya yeterince önem vermediklerini veya halkın spora ve kulüplere

olan ilgisinin artırlamadığını göstermektedir. Bu nedendir ki 1999 spor şurasında Sümer'in⁽²⁰⁾ "kulüplerin üye sayılarının artırılması" gerekliliğini vurgulamasının temelinde de üye sayılarının yetersiz olmasıyla spor kulüplerinin hem ekonomik anlamda yetersiz kalacakları hem de geniş kitlelere ulaşamadıkları için güçlenerek faaliyetlerine devam edemeyecekleri gerçeğinin yattığı söylenebilir.

Kulüplerin Amaçlarını Gerçekleştirme Düzeylerine İlişkin Değerlendirmeler

Genel olarak bulgulara bakıldığında, spor kulüplerinin amaçlarını gerçekleştirme düzeyleri bakımından kamu kulüplerinin daha başarılı oldukları görülmektedir (tablo 1). Bu durum kamu kulüplerinin çeşitli kaynaklardan (maddi, tesis vb.) yararlanma açısından daha şanslı olmalarından kaynaklanabilir. Ancak, unutmamak gerekir ki ülkemizdeki spor kulüplerinin önemli bir miktarı kamuya bağlı değildir. Bu nedenle, yetersiz üye sayılarının bir sonucu olarak çevrelerinden yeterli gücü alamayan kulüplerimiz ekonomik sıkıntılar başta olmak üzere⁽¹⁹⁾ birçok sıkıntı ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Böylece ortaya çıkan eşitsizlik ortamında diğer kulüplerimizin önemli bir bölümü kamu kulüpleriyle olan yarışta ya daha başarısız olmakta ya da kendi kabuklarına çekilerek sınırlı sayıda faaliyet içinde yer almaktadırlar.

2000 yılında Devlet Planlama Teşkilatınca gerçekleştirilen Spor Özel Komisyonu raporunda⁽⁸⁾ "kulüpler, sadece yarışma sporu ile uğraşmamalı, sporcuları, üyeleri ve çevreleri için sosyal, sanatsal, kültürel ve benzeri boş zamanları değerlendirme etkinlikleri düzenlemeli, bu amaçların gerçekleştirilmesi için spor kulüpleri yönlendirilmeli ve özendirilmelidir" şeklinde bir öneri yer almaktadır. Aslında, sporun yaygınlaşmasına önemli katkılar sağlayabilecek bu öneri kulüplerin üye bulmaları, kendilerini ve sporu çevrelerine tanıtmaları bakımından oldukça önemli olmasına karşın, araştırma bulgularına (Tablo 1, amaçlar 4, 6, 10, 11, 13) ve yapılan bir diğer çalışmaya göre⁽¹⁹⁾ kulüplerimizin bu konuda istenen seviyede olmadıkları söylenebilir. Ayrıca, kulüp türleri arasında amaçları gerçekleştirmede kamu kulüpleri lehine anlamlı farklılıklar (tablo 4, 5, 8, 9, 11) görülmesinin temelinde kamu kulüplerinin kurum çalışanlarına etkinliklere katılma imkanı sağlayabilmesine ve/veya mahalli ve diğer kulüplerin çevreyle olumlu ilişkiler geliştirememelerine ve mali olanaklarının yetersizliğine bağlı olarak ortaya çıktığı düşünülebilir.

Engelli bireylere spor yapma ortamı sağlayan kulüpler olmasına karşın, kulüplerin çevreyle olan ilişkilerini güçlendirmede yerine getirmeleri gereken önemli bir amaç da engellileri kulüp faaliyetleri içine çekebilme. 1990 yılı spor şurasında "engellilerin spor yapabileceği dallarda spor yapabilmesi için spor kulüplerine destek sağlanması"⁽¹⁴⁾ önerisi de kulüplerin bu konuya eğilmeleri gerektiğini göstermektedir. Ancak eldeki ve Sümer⁽¹⁹⁾ tarafından yapılan çalışmada spor kulüplerinin engelli bireyleri kendi faaliyet alanına çekme noktasında yetersiz kaldıkları ve kamu kulüpleriyle mahalli kulüpler arasında önemli bir farklılık olduğu (Tablo 7) belirlenmiştir. Engellilerin dünyada ve ülkemizde nüfusun önemli bir oranını oluşturduğu ve onların sosyal yaşamda yerlerini almalarında sporun önemli işlevleri yerine getirdiği düşünüldüğünde spor kulüplerine önemli görevlerin düştüğü söylenebilir.

Spor alanında faydalı olabilecek bilimsel çalışmaları yapma veya yaptırmanın temel kaynağı üniversiteler ve onların sporla ilgilenen birimleridir. Bu bağlamda, işlevleri doğrudan etki yaparak spor yapısını değiştirmek değil, sporda gelişmenin ve sürekliliğin sağlanması için gereken itici gücü yaratmak olan üniversitelerle⁽¹²⁾ kulüpler arasındaki ilişkiler yönetsel ve yarışma alanındaki başarılar için oldukça önemli hale gelmektedir. Yönetsel anlamda modern yönetim anlayışlarının kulüplerde uygulanabilmesi ve gelir getirici değişik yöntemlerle halkla ilişkilerin geliştirilmesinde; yarışma alanında ise fiziksel performansın üst düzeye çıkarılması, teknik ve taktik konularında yeni bilgilerin spor alanına kısa sürede taşınmasında önemli katkıları olacağı bir gerçektir. Ancak, çalışmada kulüplerimizin bu konuda yeterli çaba içinde olmadıkları belirlenmiştir (tablo 1, amaç 14). Bugün hemen hemen her il veya bölgede spor alanında yükseköğrenim veren kurumlarının var oluşu Türk sporunu ve kulüplerini güçlendirme adına bu birlikliklerin sağlanmasında istekli olmanın yeterli olabileceğini göstermektedir.

Spor kulüplerimizin birçoğunun mali güçlük içinde olduğu bilinen bir gerçektir^(3,18). Araştırmada da büyük maddi güç gerektiren tesis yapma (Tablo 1, amaç 12) hususunda kulüplerimizin amaçlarını istenen düzeyde gerçekleştiremediklerinin belirlenmesi de bu tespiti doğrular niteliktedir. Ancak, araştırmada kamu kaynaklarından daha fazla yararlanabilme şansına sahip kulüplerin bu amacı gerçekleştirmede daha başarılı olduklarının belirlenmesi de göz ardı edilemeyecek bir gerçektir. Çetin'in⁽⁹⁾ 1999 Spor Şurasındaki "tesis yapabilecek kaç kulübümüz var" ifadesi spor kulüplerinin birçoğunun tesis yapmak için yeterli mali kaynağa sahip olmadığını göstermesine rağmen, aynı şuranın Spor Kulüpleri Kanun Tasarısı Komisyonunca⁽¹⁵⁾ "kulüplerin kendi spor saha ve tesislerini yapmak, kiralamak veya tahsis edilmesini sağlamak" mükellefiyeti getirilmeye çalışılması araştırma bulguları çerçevesinde değerlendirildiğinde spor kulüplerinin geleceği açısından birtakım olumsuzluklar yaşanabileceğini göstermektedir.

Spor kulüpleri spor okulları açma amaçlarını yüksek düzeyde gerçekleştirdiklerini belirtirlerken (tablo 1, amaç 8), kulüpler arasında anlamlı bir farklılığın olmaması tüm kulüplerin bu konuya önem verdiklerini ve sporu sadece yarışacak sporcuların faaliyetlerinden ibaret görmediklerini⁽¹⁷⁾ göstermektedir. Ancak, kulüplerin spor okulu açma çabasının altında toplumun her kesiminin spora ihtiyacı olduğu düşüncesinden daha çok, hem yarışmacı sporcu kaynağına ulaşmak hem de gelir sağlamanın yattığını söylemek mümkündür.

Aslında, kısmen Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Kanununun⁽¹³⁾ Genel Müdürlüğün görevleri kapsamında olan birinci görevin (md/2) içinde yer alan "vatandaş zararlı alışkanlıklardan koruyarak, sağlıklı ve zinde bir gençliğin yetişmesini sağlamak" amacını kulüplerimizin yeterince yerine getirdikleri (Tablo 1, amaç 8) ve kulüp türleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Ancak, halkı spora çekebilme bakımından yetersiz olduklarını belirten spor kulüpleri, kanaatimizce bu amacı yarışma sporu yapan sporcularını dikkate alarak değerlendirmişlerdir.

SONUÇ

Ülkemizin spor politikasındaki öncelikli amacı "sporu kitleler yaymak" olmasına karşın, bu amacı gerçekleştirmede birer lokomotif olabilecek spor kulüplerinin başta finansal kaynaklar olmak üzere birçok problemle karşı karşıya olduğu çeşitli platformlarda sürekli gündeme getirilmektedir. Ancak, çözüm yolları arama çabaları ve öneriler sonuçsuz kalmaktadır. Tüm bu olumsuzluklara rağmen kulüplerin faaliyetlerine devam ederek, özellikle sportif amaçlarını gerçekleştirmede başarıyı yakalamaya çalışmalarını taktikle karşılanmalıdır.

Bunun yanında, sporun topluma yayılması ve bilimsel çalışmalara yönelik amaçların istenen düzeyde gerçekleştirilememesi önemli bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu eksikliğin temelinde başta sporun topluma yaygınlaştırılması ve bilimsel metotlarla yapılmasını sağlamakla yükümlü GSGM olmak üzere sporun diğer üst yönetim birimlerinin kulüplerimizi özellikle maddi açıdan destekleme konusunda ya yetersiz kalmaları ya da eşit davranmamaları gerçeğinin yattığını söylemek hayalcilik olmayacaktır. Çünkü, kulüplerin amaçlarını gerçekleştirme düzeyleri arasında kamu kulüpleri lehine anlamlı farklılıkların belirlenmesi, bu tespiti doğrular niteliktedir.

KAYNAKLAR

1. ACAR,M; Sporda Hedefler ve Politikalar (1923-1993), DPT Yayınları, s. 1, Ankara,1993.
2. BUCHER,A.C.; Management of Physical Education and Athleric Programs, 9. Edition, Times Mirror /Mosby Collage Publishing, s. 109, Toronto,Santa Clara,1987.
3. ÇETİN, H.; Spor Kulüpleri Kanun Tasarısı Üzerine Değerlendirme Konuşması, Spor Şurası, s.188, 188, 30 Haz.-2 Tem. Ankara, 1999.
4. DEMİRCİ, N.; Sporda Yönetim-Teşkilatlanma ve Organizasyonlar, Milli Eğitim Basımevi, s. 60, Ankara, 1986.
- 5.D.İ.E; Spor Kulüpleri İstatistikleri, s.8, Ankara, 2001.
6. DOĞAR, Y.; Spor Yönetimi, Öz Akdeniz Ofset, s.197-8, Malatya, 1997.
7. D.P.T.; Spor İhtisas Komisyonu Raporu, s.87, Ankara,1987.
- 8.D.P.T.; Beden Eğitimi, Spor ve İstanbul Olimpiyatları Özel İhtisas Komisyonu Raporu, s.23, Ankara, 2000.
9. EKENCİ ,G.; "İnsan ve Çevre İlişkilerinin Spor Kulübü Yönetimine Etkileri", Gazi Beden Eğitim ve Spor Bilimleri Dergisi, Cilt 2, Sayı 4, s.35-43, 1997.
10. ERKAL, M; GÜVEN, Ö. AYAN, D.; Sosyolojik Açıdan Spor, 3. Baskı, Der Yayınları, s.184, İstanbul, 1998.
11. FİŞEK, K.; Spor Yönetimi: Dünyada ve Türkiye'de, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, s. 51, Ankara, 1983.
12. FİŞEK, K.; "Spor Türkiye'de Spor", Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, Cilt 8, s.2185.
13. "Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Kanunu (3289 S.K.), Resmi Gazete, 19120, 21/05/1986.
14. GSGM; Spor Şurası, s.113, Ankara, 1990.
15. GSGM; Spor Şurası, s. 281-2, 30 Haziran-2 Temmuz., Ankara, 1999.

16. İMAMOĞLU,A.F.; "İkibinli Yıllara Doğru Türk Sporü Üzerine Bazı Gözlemler", Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 8, Sayı 1, s. 9-19, 1992.
17. KARASÜLEYMANOĞLU, A.; Yeni Boyutlarıyla Spor: Denemeler, 4. Baskı, Ozan Dağıtım, s.71, Ankara, 1995.
18. KETEN, M.; Türkiye'de Spor, Ayyıldız Matbaası, s.135, Ankara, 1974.
19. SÜMER,R.; Türkiye'de Spor Kulüplerinin Yapıları,Yönetimdeki Yerleri ve Sorunları, Boş Zamanları Değerlendirme Alanı ve Toplumsal Çevreleriyle İlişkileri üzerine Bir Araştırma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü., s. 205,207, 208, 164, 166, Ankara,1997.
20. SÜMER, R.; Spor Kulüpleri Kanun Tasarısı Üzerine Değerlendirme Konuşması, Spor Şurası, s.182, 30 Haz.-2 Tem. Ankara, 1999.
21. TEREKLİ, S.M.; Türkiye Birinci Profesyonel Futbol Liginde Yer Alan Kulüplerin Yönetim Politikalarının Sporcu Güdülmesi Üzerine Etkisi, Anadolu Üniversitesi Yayınları, s.11,Eskişehir, 1999.
22. WATT, D.; Sports Management and Administration, E & FN Spon An Print of Routledge, s. 17, London, New York, 1998.